

Το Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα Θρησκευτικών στη Δημοτική Εκπαίδευση

Παναγιώτης Ντουρής¹, Πτυχίο Θεολογίας

Στο άρθρο αναφέρεται το ιστορικό συγγραφής του Νέου Αναλυτικού Προγράμματος, που συνέγραψε η «Επιτροπή Διαμόρφωσης Αναλυτικών Προγραμμάτων (Ε.Δ.Α.Π.)» το 2008 και του Αναλυτικού Προγράμματος Θρησκευτικών (Α.Π.Θ.), που συνέγραψε η Επιτροπή Θρησκευτικών το 2009. Ακολούθως, περιγράφεται η φιλοσοφία του μαθήματος των Θρησκευτικών που διαπνέει το Α.Π.Θ. και η βασική παιδαγωγική αρχή πάνω στην οποία στηρίζεται. Τέλος, αναπτύσσονται οι σημαντικότερες διδακτικές αρχές που υιοθετούνται στη συγγραφή των σχολικών βιβλίων και στη διδακτική διαδικασία και οι οποίες μπορούν να βοηθήσουν στην επίτευξη των στόχων του Α.Π.Θ.

Λέξεις-κλειδιά: Αναλυτικά Προγράμματα Θρησκευτικών, Θρησκευτικά, συγγραφή σχολικών βιβλίων.

Το Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα και το Αναλυτικό Πρόγραμμα Θρησκευτικών

Τον Ιούνιο του 2008, με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου της Κυπριακής Δημοκρατίας, ξεκίνησε η διαδικασία εκσυγχρονισμού «της δομής και του περιεχομένου της εκπαίδευσης από το νηπιαγωγείο μέχρι το ενιαίο λύκειο» (Αρ. απόφασης 67.339). Με σκοπό την υλοποίηση του στόχου αυτού, συστάθηκε η «Επιτροπή Διαμόρφωσης Αναλυτικών Προγραμμάτων (Ε.Δ.Α.Π.)», στις εργασίες της οποίας συμμετείχαν ακαδημαϊκοί και εκπρόσωποι των εκπαιδευτικών οργανώσεων Π.Ο.Ε.Δ., Ο.Ε.Λ.Μ.Ε.Κ. και Ο.Λ.Τ.Ε.Κ. Η Ε.Δ.Α.Π. κατέθεσε τον Δεκέμβριο του 2008 προς το Συμβούλιο Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης, το «Αναλυτικό Πρόγραμμα για τα δημόσια σχολεία της Κυπριακής Δημοκρατίας», που αποτέλεσε το θεωρητικό πλαίσιο για τη συγγραφή Νέων Αναλυτικών Προγραμμάτων για όλα τα μαθήματα της Δημόσιας Εκπαίδευσης.

Ακολούθως, το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού κάλεσε με ανοιχτή πρόσκληση όσους εκπαιδευτικούς ήθελαν να συμμετάσχουν στη συγγραφή των Νέων Αναλυτικών Προγραμμάτων να δηλώσουν το ενδιαφέρον τους. Ανταποκρίθηκαν 360 εκπαιδευτικοί και δημιουργήθηκαν 21 συνολικά επιτροπές γνωστικών αντικειμένων, οι οποίες ξεκίνησαν τις εργασίες τους τον Μάρτιο του 2009.

Στην Επιτροπή των Θρησκευτικών διορίστηκε πρόεδρος ο κ. Σταύρος Φωτίου, Αναπληρωτής Καθηγητής Θεολογίας και Διδακτικής των Θρησκευτικών στο Τμήμα Επιστημών της Αγωγής του Πανεπιστημίου Κύπρου. Την Επιτροπή στελέχωσαν 13 εκπαιδευτικοί Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης, ένας Επιθεωρητής Δημοτικής και δύο Επιθεωρητές Μέσης Εκπαίδευσης.

---

¹ Ο Παναγιώτης Ντουρής είναι Λειτουργός Γραφείου Αναλυτικών Προγραμμάτων.

Η Επιτροπή Θρησκευτικών εργάστηκε συστηματικά και παρέδωσε στην Ε.Δ.Α.Π., τον Σεπτέμβριο του 2009, το Αναλυτικό Πρόγραμμα Θρησκευτικών (Α.Π.Θ.), το οποίο αναρτήθηκε στον ιστοχώρο του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού προς υποβολή εισηγήσεων. Μέχρι τον Ιούνιο του 2012 αξιολογήθηκαν οι εισηγήσεις όλων και το Α.Π.Θ. συμπληρώθηκε, τροποποιήθηκε και εκδόθηκε μαζί με αυτά των υπόλοιπων γνωστικών αντικειμένων, για να αποσταλεί σε όλους τους εκπαιδευτικούς.

Η φιλοσοφία του μαθήματος των Θρησκευτικών και του Α.Π.Θ.

Στη διαμόρφωση της φιλοσοφίας του μαθήματος των Θρησκευτικών λήφθηκε υπόψη και το «Αναλυτικό Πρόγραμμα για τα δημόσια σχολεία της Κυπριακής Δημοκρατίας» του 2008 της Ε.Δ.Α.Π., στο οποίο καθορίζεται ως πλαίσιο της εκπαίδευσης ο ελληνικός πολιτισμός και αναφέρεται ότι οι μαθητές:

ενισχύονται για να διαμορφώσουν αυτόνομα και με αυτοπεποίθηση την ταυτότητά τους (εθνική, θρησκευτική, πολιτισμική), μαθαίνοντας, ταυτόχρονα, να σέβονται τα διαφορετικά χαρακτηριστικά της ταυτότητας των άλλων κοινοτήτων της Δημοκρατίας της Κύπρου, καθώς επίσης των συμμαθητών και συμμαθητριών τους που κατάγονται από άλλες χώρες. (σσ. 3-4)

Κατ' επέκταση, το Α.Π.Θ. έθεσε ως σκοπό του μαθήματος «να γνωρίσει στους μαθητές/τριες την ορθόδοξη πίστη και το πανανθρώπινο διαχρονικό φαινόμενο της θρησκείας» (Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Επιτροπή Θρησκευτικών, 2009, σ. 1). Βασική παιδαγωγική αρχή για τη διάταξη της ύλης ήταν η πορεία από το οικείο στο έτερο, δηλαδή από το γνώριμο δικό μας στο άγνωστο και διαφορετικό. Το μάθημα, δηλαδή, προσφέρει πρωτίστως γνώση για την Ορθόδοξη Εκκλησία και στη συνέχεια γνωριμία με τις άλλες θρησκείες. Η γνώση για την Ορθόδοξη Εκκλησία περιλαμβάνει, αδρομερώς, την αποκάλυψη του Θεού στον κόσμο, πριν και μετά την έλευση του Χριστού, τη διδασκαλία του Χριστού και τη μαρτυρία της Εκκλησίας μέσα στην ανθρώπινη ιστορία. Το μάθημα, καλλιεργώντας τη γνώση αυτή, διακρίνεται από την Κατήχηση, ενώ παράλληλα η γνωριμία με τις άλλες θρησκείες υπερβαίνει τη Θρησκευολογία, δηλαδή την ισομερή και αναλυτική διδασκαλία όλων των θρησκευμάτων. Στα Θρησκευτικά διδάσκονται τα παιδιά περιληπτικά τις κυριότερες θρησκείες, για να καταλαβαίνουν και να ερμηνεύουν τους διαφορετικούς πολιτισμούς στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον. Αυτό καλλιεργεί τον σεβασμό της πολιτισμικής ταυτότητας κάθε ανθρώπου, αλλά και ενισχύει το θεολογικό κριτήριο των παιδιών, για να μην οδηγούνται στον θρησκευτικό συγκρητισμό, κατά τον οποίο όλες οι θρησκείες θεωρούνται οι ίδιες. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η θρησκευτική αγωγή διαχωρίζει τη διδασκαλία μιας θρησκείας από την αδιαπραγμάτευτη αξία κάθε ανθρώπου.

Οι διδακτικές αρχές του μαθήματος των Θρησκευτικών

Εκτενέστερα, στο Α.Π.Θ. καταγράφεται ότι:

Το μάθημα των Θρησκευτικών, στο πλαίσιο της ορθόδοξης παράδοσης, προτείνει το ελεύθερο άνοιγμα στον Θεό, προβάλλει την αξιοπρέπεια του ανθρώπινου προσώπου και την ακεραιότητα της δημιουργίας, επιδιώκει την ελευθερία και τη δικαιοσύνη, συμβάλλει στην ειρήνη και την αδελφότητα, προωθεί το όραμα της καταλλαγής και της αλληλεγγύης ανθρώπων και λαών, πράγματα που αποτελούν βασικές επιδιώξεις της Παιδείας. (σ. 1)

Για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι, πρέπει να διασφαλιστεί ότι η διδακτική διαδικασία και τα σχολικά βιβλία που συγγράφονται θα είναι συμβατά με τα ζητούμενα του Α.Π.Θ. Γι' αυτό και η Επιτροπή των Θρησκευτικών καθόρισε διδακτικές αρχές, που μπορούν να βοηθήσουν στην επίτευξη των στόχων του Α.Π.Θ.

Βασική διδακτική αρχή είναι η προαναφερθείσα διάταξη της ύλης από το οικείο στο έτερο. Στις μικρές τάξεις, τα παιδιά αρχίζουν από τη χαρά της ζωής μέσα από τη σχέση με τον εαυτό μας, τους γύρω μας, το φυσικό περιβάλλον, τον Χριστό ως φίλο μας και την Εκκλησία ως τη μεγάλη μας οικογένεια. Μετά, εισάγεται η έννοια της αδελφότητας των ανθρώπων, όπου προβάλλονται παραδείγματα από την Αγία Γραφή και συνεχίζει με τον αγώνα των χριστιανών και της Εκκλησίας για την επικράτηση της αγάπης στον κόσμο. Στη συνέχεια, γίνεται η γνωριμία των παιδιών με τα άλλα χριστιανικά δόγματα και τις άλλες θρησκείες.

Σημαντική παιδαγωγική αρχή είναι και η εξοικείωση των παιδιών με τον λόγο του Χριστού και της Εκκλησίας και η κατανόηση ότι αυτός νοηματοδοτεί τη ζωή των ανθρώπων σε κάθε εποχή. Γι' αυτό, κάθε θεολογικό κείμενο πλαισιώνεται και από ένα παιδοκεντρικό, το οποίο μεταφέρει το θεολογικό μήνυμα στο επίπεδο της καθημερινότητας των παιδιών. Αυτό βοηθά στην κατανόηση του νοήματος, κάνει πιο ενδιαφέρον το μάθημα και βοηθά τα παιδιά να αντιληφθούν ότι τα Θρησκευτικά συνδέονται ουσιαστικά με τη ζωή τους.

Μια άλλη παράμετρος διδασκαλίας είναι η παρουσίαση της οικουμενικότητας της Εκκλησίας. Ο Χριστιανισμός είναι η αποκάλυψη του Θεού σε όλα τα έθνη, συνεπώς στο μάθημα γίνεται επιλογή αγίων, ναών, εικόνων, ύμνων, πρώτα από την Εκκλησία της Κύπρου και μετά από πολλές άλλες Ορθόδοξες Εκκλησίες, που συγκροτούν την Καθολική Αποστολική Εκκλησία.

Επιπλέον, ο λόγος της Εκκλησίας δεν προβάλλεται ως ένα ηθικιστικό σύστημα αξιών, αλλά ως εμπειρία ζωής και σχέσης μεταξύ του ανθρώπου και του Θεού και των ανθρώπων μεταξύ τους. Η θρησκευτική αγωγή παρουσιάζει το βίωμα της εκκλησιαστικής ζωής, που διαποτίζει αυτές τις σχέσεις και αναμορφώνει τον άνθρωπο, αλλά σέβεται απόλυτα την ελευθερία επιλογής των μαθητών και των οικογενειών τους.

Τέλος, επειδή η Εκκλησία πορεύεται μέσα στην Ιστορία, δημιουργεί πολιτισμό που επηρεάζει καταλυτικά τις κοινωνίες σε όλα τα επίπεδα του βίου τους. Συνεπώς, το μάθημα των Θρησκευτικών εμπλουτίζεται με λόγο, εικόνες, μουσική, ταινίες κ.ά., που παρουσιάζουν τα πολιτισμικά έργα της Εκκλησίας, τα οποία εξυψώνουν τον άνθρωπο και ανακαινίζουν τον κόσμο.

Η συγγραφή των σχολικών βιβλίων από την Ομάδα Ν.Α.Π. Θρησκευτικών Δημοτικής κινείται μέσα στο πλαίσιο των σκοπών του Α.Π.Θ. και των διδακτικών αρχών που περιγράφηκαν πιο πάνω. Στόχοι της Ομάδας είναι το εκπαιδευτικό υλικό που αναπτύσσεται να είναι συμβατό και συνεπές με τους στόχους του Α.Π.Θ. αλλά και ενδιαφέρον για όλα τα παιδιά. Όταν αυτά επιτευχθούν, τότε θα προσφέρουμε στα παιδιά θρησκευτική αγωγή που θα έχει μορφωτική αξία, γιατί, ακόμη και όταν δεν καθορίζει την προσωπική τους ιστορία, θα τα βοηθά να ερμηνεύουν και να καταλαβαίνουν τους ανθρώπους και τον κόσμο τους.

Βιβλιογραφία

- Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Επιτροπή Διαμόρφωσης Αναλυτικών Προγραμμάτων (2008) *Πρόταση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης. «Αναλυτικό Πρόγραμμα για τα δημόσια σχολεία της Κυπριακής Δημοκρατίας»*. Λευκωσία: Υ.Π.Π.
- Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Επιτροπή Θρησκευτικών (2009) *Αναλυτικό Πρόγραμμα Θρησκευτικών*. Λευκωσία: Υ.Π.Π.
- Υπουργικό Συμβούλιο Κυπριακής Δημοκρατίας (2008) *Αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου που αφορούν στη δημιουργία των αναγκαίων δομών για την υλοποίηση της Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης (Αρ. απόφασης 67.339, ημερ. 11/6/2008)*. Λευκωσία: Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών.